

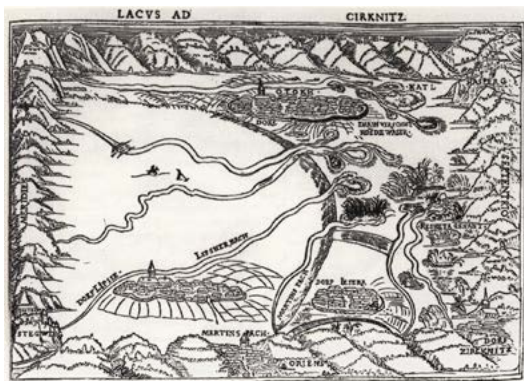
PRVI ZAPISOVALEC

Zoologi Herbersteina ne štejejo med »odkritelja« tura in zobra, tudi sam se ni čutil kot tak. Carl Linne je šele 200 let kasneje vpeljal znanstveno latinsko poimenovanje in redko je naleteti, da se v zvezi z zobri ali turi omenja Herbersteina. Tudi v ornitološki literaturi ni zaslediti Herbersteina kot enega prvih srednjeevropskih piscev, ki omenja arktičnega sokola.

Ravno obratno pa je s prvim opisom in zemljevidom Cerkniškega jezera. Leta 1551 je na Dunaju izšla knjiga Herbersteinovega varovanca Georga Wernherja *De admirandis Hungariae aquis ... (O čudovitih ogrskih vodah ...)*. Knjigo je posvetil Žigi Herbersteinu in po njegovem priporočilu med ogrskimi vodami omenil tudi Cerkniško jezero. Do pred kratkim je bila uganka, kako je mladi Wernher, ki Cerkniškega jezera nikoli ni videl, lahko tako stvarno opisal jezero in priložil tako dober zemljevid. Ker je to najstarejši znani tiskani opis tega presihajočega jezera, se ni mogel naslanjati na starejše avtorje. Primož Simoniti je ugotovil, da mu je sam Herberstein poslal opis jezera (v rokopisu) in zemljevid, ki ga je najbrž graviral Herbersteinov graver. Tega odkritja, da avtor prvega stvarnega natisnjenega opisa ter zemljevida Cerkniškega jezera ni neznan dunajski študent, ampak vipavski rojak in zelo pomembna osebnost svojega časa, smo res lahko zelo veseli.

LITERATURA:

- BREHM, A. E. (1876): Brehms Thierleben. – Verlag des Bibliographischen Instituts, Leipzig.
- GLONAR, J. (1925–1932): Herberstein, Sigismund. – Slovenski biografski leksikon, I, Zadruga gospodarska banka, Ljubljana.
- HERBERSTEIN, S. (1951): Moskovski zapiski. – DZS, Ljubljana.
- SIMONITI, P. (2010): The 1551 Herberstein – Wernher Description of Lake Cerknica. – *Acta carsologica* 39/1, SAZU in ZRC SAZU, Ljubljana.
- WERNHER, G. (1551): De admirandis Hungariae aquis. – Aquila, Vienna.

Zemljevid Cerkniškega jezera v Wernherjevem delu 1551, ki ga je najbrž graviral Herbersteinov graver, znani Hirschvogel.

IZ ZBIRK
PRIRODOSLOVNEGA
MUZEJA SLOVENIJE

foto: Matija Križnar

Miocenski čebelar!

// Matija Križnar

Evolucijska pot ptic je v fosilnem zapisu še vedno dokaj luknjasta, toda z vsako novo najdbo to vrzel zapolnjujemo. Pri raziskovanju fosilnih ptic imajo pomembno vlogo tudi muzejske zbirke, ki pogosto hranijo primerke, zbrane že pred stoletji, a so ti ostali neopisani, pozabljeni ali celo izgubljeni. Za izgubljenega je veljal tudi redek ostanek miocenske ptice iz Radoboja na Hrvaškem. Fosilni ostanek je bil »odkrit« med obsežno zbirko fosilnih žuželk, rib in rastlinskih ostankov, ki jih danes hrani Prirodoslovni muzej Slovenije.

Fosilni ostanek ptice iz Radoboja je ohranjen na dveh ploščicah, kjer so na eni zelo dobro vidni odtisi šestih peres. Od kostnih ostankov so ohranjene in prepoznavne koželjnica (radius), podlahtnica (ulna), stopalnica (metatarsus) in nekaj prstnih kosti. Predhodni pregled ostankov je pokazal, da kosti ne pripadajo edinemu znanemu ostanku čebelarja vrste *Merops radoboyensis* iz Radoboja, ampak gre verjetno za novo vrsto. Veliko več pa vemo o izvoru fosilnega primerka. Po dostopnih podatkih naj bi primerek miocenske ptice v obdobju med 1862 in 1866 v Kranjski deželni muzej prinesel in mu jo podaril Leopold Urbas iz Idrije. O tem pričata tudi ohranjena stara inventarna knjiga in podroben zapis v takratnem muzejskem časopisu.

Čeprav fosilni ostanek ptice ne izhaja s katerega izmed slovenskih najdišč, to ne zmanjšuje njegove pomembnosti in dragocenosti. Pomembno je raziskovanje tudi že odkritih in več kot stoletje shranjenih primerkov, kjer pa ključno vlogo igrajo tudi primerni muzejski in depojski prostori.